

KVALITA ŽIVOTA DOMÁCNOSTÍ A GLOBÁLNE NEROVNOSTI

QUALITY OF HOUSEHOLD LIFE AND GLOBAL INEQUALITIES

Jarmila Vidová

Abstract

Significant changes in a globalized world bring many advantages, but also negatives, the most outbreak of which are global inequalities. Inequalities have long been the subject of research by several authors. They are perceived primarily as a lack of various necessary goods, especially financial resources, to provide for living needs, various services, freedom, jobs, education, health care, or drinking water. Each inequality examination approach specifies a possible inequality factor without excluding the relevance of other approaches. One of them is the amount of income. Income inequalities are currently growing significantly due to the rapid development of technology, changes in the labour market and globalization. They influence the behaviour of economic entities. In this paper, we focus on the behaviour of Slovak households, whose role is very important in any economy, and which are significantly influenced by global processes. Households use their expenditures to support economic growth. At the same time, it depends not only on the growth rate of household consumption, but also on the growth of income, as well as on the large share of income they can spend on household consumption. Small changes in household income and expenditure can have a much greater impact on the household economy. Income inequalities are the cause of many social problems, especially the increase in poverty, which is highest in countries with greater income inequalities.

Key words: expenditure, global inequalities, households, income,

JEL Code: H3, N3, G5

Úvod

Prvá priemyselná revolúcia odštartovala vo vývoji spoločnosti mnohé zmeny a vďaka nej a následným priemyselným reволúciám, výrazne rástla celosvetová životná úroveň. Zároveň

sa rozvinul medzinárodný obchod, ktorý prispel k posilneniu globalizačných procesov. Tieto pievajú k vytváraniu nových príležitostí pre všetky ekonomické subjekty. Podniky získavajú ľahší prístup na nové expandujúce trhy, k zdrojom financií, či technológiám. Domácnosti majú prístup k novým pracovným pozíciám, čo vplýva na rast ich príjmov a rastú spotrebiteľské možnosti a vďaka konkurencii prístup k väčšiemu výberu tovarov za nižšie ceny. Európska komisia odhaduje, že za posledných 50 rokov práve globalizácia prispela k jednej pätine nárastu životnej úrovne v EÚ. Z celosvetového hľadiska však skutočný blahobyt dosiahla len menšia časť krajín, aj keď výrazná väčšina svetovej populácie aspoň unikla pred zdruvujúcou chudobou v dôsledku prehlbovaniu sa globálnych ekonomických nerovnosti ako aj ohrozenému životnému prostrediu.

1 Teoretické východiská

Proces globalizácie možno považovať za najsilnejší faktor ovplyvňujúci vývoj svetového hospodárstva v období po druhej svetovej vojne. Globalizácia prináša nové teoretické problémy, vedie odborníkov k prehodnocovaniu doterajších teoretických koncepcií a pohľadov na spoločnosť a spoločensko-ekonomické procesy (Kim et. Al., 2020, Jeong – Siegel, 2020, Xu, 2020). Viacerí autori považujú globalizáciu za dôvod rastu ekonomickej závislosti štátov v dôsledku rastúceho objemu tokov medzinárodného kapitálu, rýchlejšieho a rozsiahlejšieho šírenia inovačných technológií na jednej strane a globálnych nerovností na strane druhej (Sargen, 2018, Xu, 2020).

Nerovnosti sú v súčasnosti témou, ktoré sú považované za negatívny dôsledok globalizácie. Mnohí autori vo svojich prácach skúmajú príčiny nerovnomerného vývoja vo svete a rôzne typy nerovností. Vnímajú ich predovšetkým ako nedostatok rôznych nevyhnutných statkov, finančných prostriedkov na zabezpečenie životných potrieb, rôznych služieb, slobody, pracovných miest, vzdelania, zdravotnej starostlivosti, pitnej vody a podobne. Všetky tieto nerovnosti znižujú kvalitu života a vplývajú na celkový ekonomický vývoj, rast kriminality, vznik sociálnych nepokojov, nárast chudoby v regiónoch s vyššími nerovnosťami. Adam Smith považoval nerovnosť za samozrejmosť a v práci Bohatstvo národov (2007; pôvodne 1776) rozvinul myšlienku voľného trhu tovaru a práce, ktorý vedie k rastúcemu rozdeleniu práce a tým k hospodárskemu rastu. Produkt sa však distribuuje nie rovnomerne, ale proporcionálne.

Prínosom v oblasti skúmania nerovností bol Kuznets (1955), ktorý skúmal príjmovú nerovnosť a na základe empirických dôkazov tvrdil, že príjmová nerovnosť vzniká ako

dôsledok ekonomického rozvoja, stúpa v počiatočných fázach hospodárskeho rozvoja v dôsledku industrializácie, potom klesá v neskorších fázach. Príjmovú nerovnosť znázornil na obrátenej krivke v tvare U, ktorá ilustruje hypotézu, že existuje nerovnosť v príjmoch obyvateľov a ekonomickým rastom. Kuznetsova hypotéza bola spochybňovaná, Fields (Fields 2011) uvádza, že nejde o rastový subjekt, ktorý vedie k ekonomickej nerovnosti, ale o charakter ekonomického rastu, ktorý určuje rozvoj nerovností, to znamená, že podľa Fieldsa účinok rastovej nerovnosti závisí od štruktúry výroby, stupňa hospodárskeho dualizmu, štruktúry zamestnanosti, rozdelenia pôdy, otvorenia kapitálových trhov a celkovej úrovne ľudského kapitálu.

V sedemdesiatych rokoch 20. storočia sa nerovnosti začali čoraz viac skúmať z globálneho hľadiska. Išlo o skutočnosť, že ekonomiky sa začali čoraz viac prepájať a uintensívňovať globalizačné procesy. Globalizácia sa stáva mnohodimenzionálnym procesom, v ktorom sa v celoplanetárnom rozsahu presadzujú tendencie k rastúcej vzájomnej závislosti politických, ekonomických, sociálnych, ekologických, technologických a bezpečnostných javov a procesov (Šikula, 1999). Immanuel Wallerstein vo svojej práci *The Modern World System* (1974) rieši tému, že existuje iba jeden svet. Globálne nerovnosti je podľa neho možné pochopiť iba ak skúmame kapitalistický svetový poriadok ako celok, ktorého vzájomné prepojenie ekonomík je vnímaný ako moderný svetový systém. Tento svetový systém charakterizuje ako vzájomné vytváranie súperiacich síl, ktoré vedú k integrácii a zároveň dezintegrácii. Zachováva si pritom vlastné hranice, štruktúru či skupiny, pravidlá kohézie. Ako organizmus jestvuje v ohraničenom čase, pričom niektoré jeho časti sa menia, iné zanikajú. Zásadný cieľ svetového systému však zostáva nemenný už od sformovania po roku 1450. Za jednu z hlavných príčin vzniku svetového systému považuje rozvoj medzinárodného obchodu (1989). Svetový systém sa podľa I. Wallersteina skladá z troch základných zón, jadra, semiperiférie (marginálna zóna) a periférie. Jadro (centrum) svetového systému je považované za centrum civilizácie (invencia, kreativita), dynamické centrum, ktoré do svojho okolia vysiela určité podnety (ekonomické, technologické, ideologické, kultúrne). Hospodársky sa špecializuje predovšetkým na vytváranie výrobkov a spracovanie importovaných surovín. Z jadra pochádza väčšina kapitálu, inovácií a je hlavným organizátorom pohybu a výmeny. Práca je spojená so mzdou. Okolo roku 1990 patrili medzi hlavné veľmoci jadra svetového systému (Veľká Británia, Francúzsko, Nemecko, USA, Španielsko a Portugalsko). Vedľajšími mocnosťami boli podľa I. Wallersteina Belgicko, Holandsko, Švajčiarsko, Švédsko a Dánsko. Marginálna zóna (semiperiférie – semi-periphery) – nachádza sa medzi jadrom a perifériou, má určité črty vlastného centru aj perifériei,

nedosahuje však úroveň jadra. Aj keď pod vplyvom modernizácie prichádza k zmenám v oblasti výroby, organizácie práce a formám odmeňovania, základné rozdelenie svetového systému zostáva zachované. To historicky podmieňuje zaostávanie krajín (regiónov), ktoré neprináležia k jadrú. Krajiny v tejto zóne sú ovplyvnené civilizáciou v jadre (udržiava s ňou styky), prijíma hlavne technické inovácie, ale ponecháva si vlastnú kultúrnu identitu, hodnotovú orientáciu a vývojový model. Pokiaľ vzniká nová civilizácia v jadre, môže vzniknúť iba v rámci marginálnej zóny. Naopak, krajiny na periférii dodávajú suroviny a lacnú pracovnú silu do jadra alebo marginálnej zóny. Prevažuje tu výroba spojená so staršími inovačnými vlnami. Finančne výhodné a nedostatočne regulované prostredie periférie priťahuje koncerny orientované na minimalizáciu nákladov. Rovnako je to v prípade (ekologicky) riskantných priemyselných odvetví. Výsledkom vyššie uvedených procesov v jednotlivých zónach sa výraznejšie prispelo k rastu ekonomickej nerovnosti, ktorá podľa Stiglitzu ovplyvňuje tempo a povahu hospodárskeho rastu (Stiglitz 2012). Cowell (2009) spája nerovnosti so sociálnymi a ekonomickými problémami, považuje ich za znak odkláňania sa od ideálneho stavu. Thomas Piketty vo svojej knihe Kapitál 21. storočia za príčinu ekonomickej nerovnosti považuje politiku a ideológiu. Postavil sa proti majetkovým rozdielom medzi najchudobnejšími a najbohatšími, kritizuje neprimerane vysoké platy manažérov a bankárov a chce efektívne zmeniť sociálne a daňové zákony. Kriticky sa postavil proti rozdeľovaniu kapitálu, ktorý stotožňuje s blahobytom. Podľa Bergera (2008) príčiny nerovnosti vychádzajú aj z úrovne vzdelania, ktorá je ovplyvnená prístupom k vzdelávaniu, pretože ľudia s nízkym stupňom vzdelania majú ťažší prístup k pracovným príležitostiam. S rozvojom nových technológií zároveň narastá dopyt po vysokokvalifikovaných pracovníkoch (Goldin, Katz, 2007). Európska únia sľubuje vyčleniť 700 miliónov € na Globálne partnerstvo pre vzdelávanie (GPE) na pomoc pri transformácii vzdelávacích systémov pre viac ako miliardu dievčat a chlapcov v 90 krajinách a teritóriách sveta, aby sa eliminovali dopady na rast nerovností, ktoré výrazne znižujú kvalitu života domácností.

Domácností splňajú v modernej ekonomike veľký význam. Domácnosť ako základná jednotka spoločnosti má ekonomickú, sociálnu, reprodukčnú a výchovnú funkciu. Okrem týchto funkcií Reichel (2008) uvádza aj ďalšie funkcie, kultúrno-reprodukčnú, biologicko-reprodukčnú, terapeuticko-opatrovnícku, výchovno-vzdelávaciu a obrannú funkciu a domácnosť definuje ako najprirodzenejšiu a najdôležitejšiu ľudskú skupinu a ekonomickú jednotku. Zo sociologického hľadiska je domácnosť fyzicky vymedzený inštitucionalizovaný, usporiadaný priestor a zároveň skupina ľudí, ktorá tento priestor obýva, spoločne v ňom hospodári a realizuje spoločenské aktivity, viažuce sa na tento priestor.

Ekonomický význam domácností v období civilizácie sa spája okrem uvedených funkcií predovšetkým s ich ekonomickou funkciou, so spotrebou a možnosťou uspokojovať potreby členov domácnosti.

2 Príjmová nerovnosť a kvalita života domácností

Ekonomovia skúmajú schopnosť domácností zaobstarať si príjmy na uspokojovanie svojich potrieb, hospodáriť s nimi, s cieľom udržať si požadovanú kvalitu života. Vo vzťahu ku kvalite života má nezastupiteľnú úlohu vzťah príjmov a spotreby. Príjmy domácností pochádzajú z ekonomickej aktivity počas aktívneho pracovného života. Ich výška je v jednotlivých ekonomikách rozdielna, môžeme povedať, nerovnomerná. Príjmová nerovnosť v súčasnosti výrazne rastie a dôvody akými sú rýchly vývoj technológií, či globalizácia, vytvárajú spoločnosť ľudí s vysokým príjmom, ktorých je len nízky počet a zároveň sa na druhej strane vytvára spoločnosť ľudí, ktorí pracujú za nízku mzdu a ich spotreba vo vzťahu k príjmom je nízka. Ukazovateľom, ktorý meria Podľa Gini koeficientu 2020 sú najväčšie príjmové nerovnosti v USA, v krajinách Južnej Ameriky, či Afriky. Ku krajinám s najmenšou príjmovou nerovnosťou patrí Slovensko, Česká republika, Írsko, či Ukrajina.

Príjmové nerovnosti sú dôvodom vzniku mnohých sociálnych problémov, predovšetkým nárastu chudoby, ktorá je najvyššia práve v krajinách s väčšími príjmovými nerovnosťami. Chudoba a sociálne vylúčenie má široké, zložité a mnohorozmerné podoby, ktoré predovšetkým súvisia s faktormi, ako sú príjem a životná úroveň, príležitosť na vzdelanie a dôstojnú prácu, sociálnu ochranu, bývanie, či prístup k zdravotnej starostlivosti atď. Meranie chudoby a sociálneho vylúčenia sa realizuje predovšetkým na základe harmonizovaného štatistického zisťovania EU SILC (European Union – Survey of Income and Living Condition) o príjmoch a životných podmienkach¹. Ide o hlavný zdroj, na báze ktorého sa vypočítavajú nielen príjmové indikátory, ako je miera rizika chudoby, ale aj indikátory pre komplexnejšie zhodnotenie chudoby a sociálneho vylúčenia, a to materiálna deprivácia alebo zoskupenie indikátorov na meranie rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia. Jedným z ďalších zdrojov údajov je OECD Regional Wellbeing, ktoré sme využili pre zhodnotenie kvality života na Slovensku podľa NUTS2.² V každom regióne vieme na základe jednotlivých indikátorov zhodnotiť úroveň kvality života.

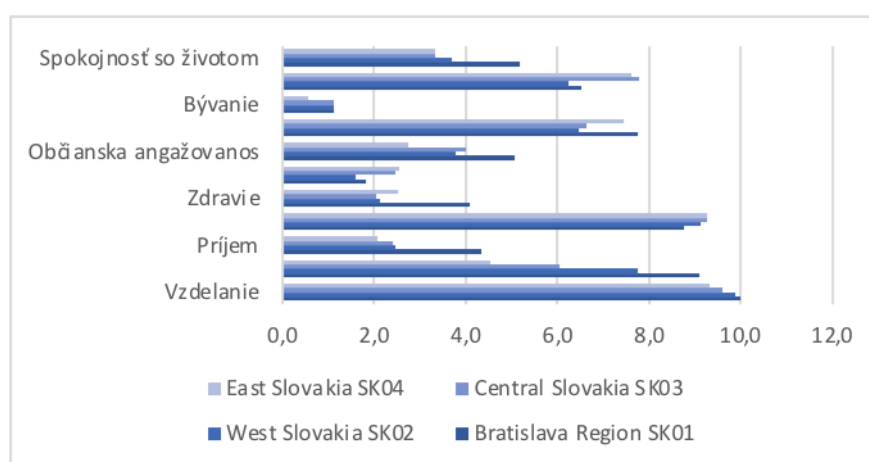
---

¹ Indikátory - vzdelanie, práca, príjem, bezpečnosť, zdravie, životné prostredie, občianska angažovanosť, dostupnosť služieb, bývanie, komunita, spokojnosť so životom – všetky skóre 1 -10.

² <https://www.oecdregionalwellbeing.org/>

V hodnotení kvality života v regiónoch na Slovensku na základe uvedených indikátorov, sú rozdielnosti. Slováci sú vo všeobecnosti so svojim životom menej spokojní, ako je priemer OECD. Keď boli Slováci požiadaní, aby ohodnotili svoju celkovú spokojnosť so životom na stupnici od 0 do 10, dali jej v priemere 6,2 bodu, čo je menej ako priemer OECD 6,5. Veľmi dôležitým ukazovateľom je ponuka pracovných miest, ktoré sú zárukou príjmov a predpokladom uspokojovania potrieb obyvateľov. Okolo 66% ľudí vo veku od 15 do 64 rokov v Slovenskej republike je zamestnaných, čo je pod priemerom zamestnanosti OECD 68% (72% mužov a 60% žien).

Obr. 1: Kvalita života v Slovenskej republike – hodnotenie regióny NUTS 2

Zdroj: graf zostrojený na základe údajov OECD Regional Wellbeing

Najlepšie podmienky pre prácu v regiónoch Slovenska sú najlepšie na západnom Slovensku a regióne Bratislava, čo vidíme na indikátore príjem a pracovné príležitosti. S nízkou ponukou práce teda klesá aj výška príjmov. Komparáciou dát o kvalite života domácností vo väzbe na ich spotrebu si môžeme vytvoriť obraz o existenciálnej kvalite ich života. Na tento účel sa využívajú údaje o čistých peňažných výdavkoch domácností v členení podľa základných sfér spôsobu života (obr. 1).

3. Príjmy, výdavky a ekonomický blahobyť domácností

Podľa Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) väčšina obyvateľov OECD patrí k strednej triede, ktorú organizácia definuje ako domácnosti s príjmom medzi 75 až 200 % tzv. národného mediánu. Toto číslo sa však pomaly znižuje, a to zo 64 % v 80-tych rokoch minulého storočia na 61 %. Stredná trieda sa zmenšuje s každou nastupujúcou generáciou. Klesla už zo 68 % pri silných populačných ročníkoch narodených v rokoch 1942 až 1964, ktorí sa stali príslušníkmi strednej triedy, keď dovърšili 20 rokov, až na 60 % v prípade tzv.

mileniánov, narodených v rokoch 1983 až 2002. OECD čiastočne pripisuje pokles strednej triedy stagnujúcim príjmom. Na ilustráciu, tzv. stredný príjem tejto skupiny za uplynulých 30 rokov rástol až o tretinu (33 %) pomalšie ako priemerný príjem najbohatších 10 % obyvateľov. Náklady týchto domácností zároveň rástli oveľa rýchlejšie ako inflácia. Zvlášť niektoré z kľúčových výdavkov strednej triedy, ako sú náklady na bývanie, podľa OECD v ostatných dvoch desaťročiach, stúpali trikrát rýchlejšie ako stredný príjem domácností. Stredná trieda zaplatila viac aj za vzdelávanie a zdravotnú starostlivosť. Okrem toho ľudia, ktorí sú zamestnaní, v súčasnosti čelia čoraz väčšej neistote na pracovnom trhu. Riziko, že prídu o prácu, sa v uplynulých rokoch ešte zvýšilo v dôsledku nárastu automatizácie. Tá podľa OECD ohrozuje jedno zo šiestich pracovných miest strednej triedy.

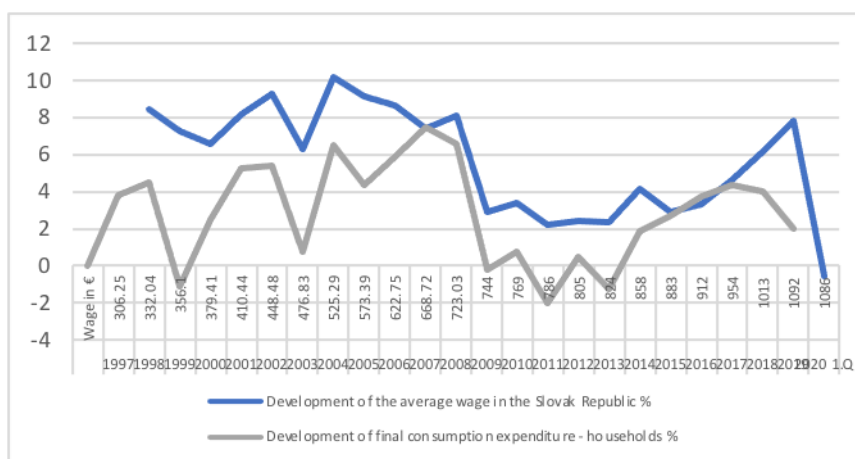
Viac ako 20 % domácností zo strednej triedy minie viac, než zarobí, čo znamená, že sa stále viac zadlžujú, aby financovali svoj životný štýl. Stredná trieda v súčasnosti pôsobí ako loď v nepokojných vodách. Vlády musia preto načúvať obavám ľudí a chrániť a podporovať životnú úroveň strednej triedy. OECD na zlepšenie situácie strednej triedy odporučila zvýšiť investície do vzdelávania, aby sa zvýšil potenciál jej príjmov. Navrhla tiež presun daňového zaťaženia z príjmu z pracovnej činnosti na príjem z kapitálu a kapitálových ziskov, majetku a dedičstva, pričom zároveň odporúča progresívnejšie zdaňovanie príjmov.³ V nasledujúcej časti sa sústredíme na analýzu vývoja výdavkov domácností.

V obrázku 2 je zároveň zaznamenaný medziročný vývoj konečnej spotreby, ktorý kopíruje vývoj priemerných miezd, korelačnou analýzou sme zistili, že medzi vývojom priemernej mzdy a konečnej spotreby domácností je mierna závislosť 0.69855.

---

³https://www.trend.sk/spravy/stredna-trieda-zmensuje-stagnuju-jej-prijmy?itm_site=trend&itm_template=article&itm_area=floating&itm_modul=article-related&itm_image=0&itm_position=1

Obr. 2: Zmena výšky priemernej mzdy a konečnej spotreby domácností v Slovenskej republike (v %).

Zdroj: graf vytvorený na základe údajov ŠÚ SR.

V národných účtoch výdavky domácností na konečnú spotrebu tvoria najväčšiu položku HDP. Jeho vývoj umožňuje vyhodnotiť nákupy uskutočňované domácnosťami, odrážajúce zmeny v mzdách a iných príjmoch, zamestnanosti ako aj v sklone k úsporám. Na analýzu výdavkov domácností sa tak v Slovenskej republike ako aj v krajinách Európskej únie od roku 1997 do roku 2014 sa používala klasifikácia COICOP-HBS. Od roku 2015 je platná klasifikácia COICOP-5, ktorá má 12 výdavkových kategórií.⁴ Z hľadiska uspokojovania potrieb môžeme výdavky rozdeliť do 2 základných skupín: 1. spotrebné výdavky – výdavky za tovary a služby (t. j. všetky odbory 01. až 12. klasifikácie COICOP-5) a 2. ostatné výdavky – ostatné platby. Výdavky sú určené na spotrebu dlhodobých statkov (pračky, autá, prehrávače), spotrebu krátkodobých statkov (potraviny, oblečenie, benzín) a spotrebu služieb (holič, zdravotníctvo, školstvo).

Podľa výdavkových kategórií COICOP, domácnosti v EÚ-27 takmer štvrtinu svojich výdavkov (24,0%) dávajú na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá. Ďalšie vysoké podiely výdavkov smerovali na dopravu (13,2%), potraviny a nealkoholické nápoje (12,1%) a rôzne tovary a služby (11,4%).

Z uvedeného vyplýva, že bývanie, voda, elektrina, plyn a iné palivá, doprava a potraviny a nealkoholické nápoje, tvoria takmer polovicu celkových výdavkov na domácnosť (49,3%). Nasledovali výdavky na reštaurácie a hotely (8,7%) a rekreáciu a kultúru (9,1%). Ostatné výdavky domácností smerovali do zariadenia, vybavenia domácností a bežnú údržbu

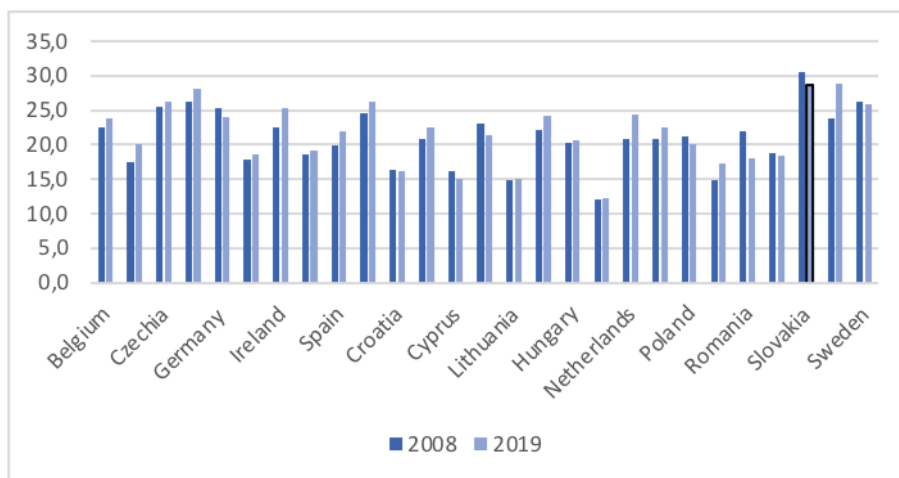
⁴ 01. Potraviny a nealkoholické nápoje, 02. Alkoholické nápoje a tabak, 03. Odievanie a obuv, 04. Bývanie, voda, elektrina, plyn a iné palivá, 05. Nábytok, vybavenie a bežná údržba domácnosti, 06. Zdravie, 07. Doprava, 08. Pošty a telekomunikácie, 09. Rekreácia a kultúra, 10. Vzdelávanie, 11. Reštaurácie a hotely, 12. Rozličné tovary a služby.

obydlí (5,4%), odevy a obuv (4,7%), zdravie a alkoholické nápoje, tabak (3,9%), komunikácie (2,3%), vzdelávanie (1,2%). Najvýraznejší bol v období rokov 2008 - 2019 zaznamenaný nárast výdavkov na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá (o 0,8 percentuálneho bodu), reštaurácie a hotely (o 0,5 p.b. na celkových výdavkoch a zdravie (o 0,4 p.b. na celkových výdavkoch a 0,2 p.b. na HDP). Najväčší pokles bol zaznamenaný vo výdavkoch na rôzne tovary a služby (o 0,7 p.b), komunikácie (o 0,5 p. b.) a na odevy a obuv (o 0,4 p.b.).

Ako sme už uviedli, domácnosti vynakladali v rokoch 2008 až 2019 na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá najviac výdavkov a bolo to v domácnostiach vo väčšine členských štátov. Najvyšší nárast bol zaznamenaný vo Fínsku (z 23,7% celkových výdavkov na domácnosť v roku 2008 na 28,5% v roku 2019). V Holandsku (+3,1 p.b.), Portugalsku (+2,7 p.b.), Bulharsku (+2,5 p.b.), Írsku a Španielsku (+2,1 p.b.) a Luxembursku (+2,0 p.b.). Zo všetkých hlavných výdavkových položiek domácností bolo bývanie aj položkou, ktorá zaznamenala najvýraznejší nárast výdavkov za posledných desať rokov v EÚ.

Obr. 3: Porovnanie výšky podielu výdavkov domácností v EÚ na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a ďalšie palivá (2008 a 2019) v % (COICOP)

Zdroj: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

Čo sa týka slovenských domácností, tieto majú spomedzi krajín EÚ dlhodobo najvyššie výdavky na bývanie. V roku 2019 dosiahli až podiel 30,7 %. Okrem toho najviac výdavkov slovenských domácností smeruje na potraviny 17,4 % a 9,4 % tvorili výdavky na rozličné tovary a služby. Najmenej výdavkov smerovalo do vzdelávania 1,5 % a zdravia iba 2,4 %, čoho príčinou môžu byť aj vysoké výdavky na bývanie. Je všeobecne známe, že jediným predpokladom rozvoja spoločnosti je zvyšovanie výdavkov na vzdelávanie. Opačný stav má negatívny vplyv na rozvoj spoločnosti ako celku a pravdaže na príjmovú situáciu

v domácnosti, Ak si domácnosť nemôže dovoliť uspokojovať svoje potreby, je to prejav materiálnej a sociálnej deprivácie, čo je zapríčinené hlavne z dôvodu nedostatočnej vzdelanostnej úrovne, čo bráni vstupu na trh práce. Vzdelanie nie je len zdrojom vyšších príjmov, ale aj výdavkov, ktoré sa s pribúdajúcim vekom postupne zvyšujú.

Záver

Domácnosti sú pre modernú ekonomiku dôležitým subjektom. Aby boli splnené svoje funkcie, ktoré musia reagovať na spoločenský vývoj, ktorý je do značnej miery zapríčinený globalizačnými procesmi. Globalizácia priniesla do našej krajiny výhody, ktoré domácnosti pociťujú. Žiadna z generácií pred nami nemala taký dobrý prístup k potravinám, oblečeniu, technológiám, zdravotnej starostlivosti alebo možnosti cestovať, pracovať v zahraničí, čo prispelo k zvýšeniu životnej úrovne, aj kúpa sily domácností s nižšími príjmami.

Globalizácia je spojená aj s rizikami, nekalým správaním, sociálnym tlmením. Preto je potrebné vo vlastnej krajine zvyšovať ochranu našich obyvateľov cez silnú sociálnu politiku, zabezpečiť kvalitné vzdelávanie na základných, stredných a vysokých školách. Nevyhnutné je sústrediť sa na celoživotné vzdelávanie a odbornú prípravu, aby sa všetci pripravili na novú podobu pracovného trhu, ktorú prinášajú inovácie, automatizácia či digitalizácia. Zabezpečiť dostatočné príjmy obyvateľov a vyhrať nástrahám sociálne vylúčenie, či iný problém. Vzdelaný človek má nepomerne viac šancí uplatniť sa na trhu práce a byť lepšie ohodnotený, preto je by malo byť prvoradé chrániť blahobyť detí, čo je kľúčovým faktorom kvality ich života v dospelosti, aký vysoký bude ich príjem a aké bude ich zdravie.

Na Slovensku sú domácnosti, ktoré majú veľké ťažkosti vyjsť so svojimi príjmami. V súčasnosti sa situácia v domácnostiach aj vplyvom pandemickej krízy zhoršuje. K najohrozenejším patria domácnosti jednotlivcov so závislými deťmi, ktoré častokrát nie sú schopné zabezpečiť si dostatočne vysoké príjmy, čím sú odkázané na pomoc od štátu.

PodĎakovanie

Príspevok je výstupom riešenia výskumného grantu VEGA č. 1/0251/19 „Investície domácností do bývania a možnosti ich alternatívneho využitia ako dodatočného príjmu v čase poberania dôchodkovej dávky“.

Referencie

- Berger, P. & Weiss, A. (eds.) (2008): Die Transnationalisierung der Sozialstruktur. Wiesbaden: VS.
- Cowell, F. A. (2009). Measuring Inequality. Oxford (Oxford university press). Dostupné na: http://www.scribd.com/laurent_duval/d/93901101-Cowell-F-2009-Book-Measuring-i
- Fields, G. S. (2011). Poverty and low earnings in the developing world [Electronic version]. Retrieved [insert date], from Cornell University, ILR School site: Dostupné na: <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/workingpapers/152>
- Goldin C. & Katz, L. (2007). Long-Run Changes in the Wage Structure: Narrowing, Widening, Polarizing, Brookings Papers on Economic Activity 2, 135-65.
- Jeong, Y. & Siegel, J. I. (2020). How important is regional vs. global scope? An examination of U.S. multinationals. J Int Bus Stud 51, 1142–1160. <https://doi.org/10.1057/s41267-019-00298-6>
- Kim, M., Lampert, C. M. & Roy, R. (2020). Regionalization of R&D activities: (Dis)economies of interdependence and inventive performance. J Int Bus Stud 51, 1054–1075. <https://doi.org/10.1057/s41267-020-00314-0>
- Kusá, Z. (2018). Chudoba detí do 18 rokov je dvakrát vyššia ako vo zvyšku populácie. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/20839584/chudoba-socialny-system-medzinardny-den-deti.html>
- Kuznets, S. (1955). Economic Growth and Income Inequality. American Economic Review. Marec 1955, roč. 45, čís. 1, s. 1-28
- McKay, A. (2002). Defining and Measuring Inequality. London (Economist Resource Centre). <http://www.odi.org.uk/resources/docs/3804.pdf>
- Piketty, T. (2015). Kapitál v 21. storočí. Bratislava: Ikar, 2015. ISBN 9788055142487
- Reichel, J. (2008). Kapitoly systematické sociologie. GRADA, 240 str. ISBN 978-80-247-2594-9.
- Stiglitz, J. (2012). The Price of Inequality. How Today's Divided Society Endangers Our Future. New York: W. W. Norton & Company. ISBN 978-0-393-08869-4.
- Sargen N. P. (2018) Globalization and Widening Income Inequality. In: Investing in the Trump Era. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-76045-2_9
- Šikula, M. (2017). Minimalizácia alebo modernizácia štátu. Wolters Kluwer. ISBN 9788081686948

Wallerstein, I. (1974). The Modern World-System. Capitalist Agriculture and the Origins of the European World Economy in the Sixteenth Century, New York: Academic Press.

Wallerstein, I. (1980). The Modern World-System II. Mercantilism and the Consolidation of the European World-Economy, 1600-1750, New York: Academic Press.

Xu, M. (2020). Globalization, the skill premium, and income distribution: the role of selection into entrepreneurship. Rev World Econ 156, 633–668. <https://doi.org/10.1007/s10290-020-00374-2>

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Evolution_of_household_expenditure_by_consumption_purpose_-_COICOP,_EU-28,_2008-2018

Kontakt

Ing. Jarmila Vidová, PhD., MBA.,
Katedra hospodárskej politiky,
Národohospodárska fakulta,
Ekonomická univerzita v Bratislave,
Dolnozemska cesta 1,
851 04 Bratislava, Slovenská republika
e-mail: jarmila.vidova@euba.sk